

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1083736/1

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד:

הרב זבדיה כהן – ראב"ד

המבקשת: פלונית

הנדון: היתר נישואין למי שאביה אמר שאינה בתו – תנאי נאמנות האב מדין 'כיר'

פסק דין

רקע

המבקשת שמעה מאחותה כי היא אינה בתו של אביה, אלא של איש אחר ששמו [מ'] וביקשה מבית הדין לבדוק טענות אלו.

בית הדין הזמין את תיקי העבר של הורי המבקשת מתוכם עולים העובדות הבאות:

המבקשת נולדה בתאריך כ"ב במרחשוון תש"ן (20.11.1989) כך שההיריון החל בערך בחודש מרץ שנת 89.

הוריה – אביה [...] ואמה [...] – התגרשו בתאריך ב' אייר תשנ"א (15.5.1991).

מעיון בתיק עולה כי בתקופה זו של תחילת שנת 1989 אבי המבקשת חי עם אם המבקשת חיים משותפים כבעל ואישה.

עובדה זו עולה מתסקיר המחלקה לשירותים חברתיים בעיריית [...] מהתאריך כ' באדר תשנ"א (6.3.1991) שבו נאמר (בעמוד 2) כדלהלן:

"המשבר בין בני הזוג התחיל למעשה לאחר לידת הבת הקטנה [כ"ב במרחשוון תש"ן – 20.11.1989] על רקע חוסר אימון אחד בשני, על כן החליטו על גירושין. מראשית שנה זו (1991) הצדדים חיים בנפרד."

ובעמוד 3 לתסקיר: "בני הזוג א', חיים בנפרד למעלה מחצי שנה."

התסקיר נכתב בתאריך כ' באדר תשנ"א (6.3.1991), וחצי שנה קודם היינו ט"ז באלול תש"ן (6.9.1990).

בראשיתו של התסקיר נכתב במפורש כי הוא נערך לאחר שיחה עם אבי המבקשת ומפגש עם אמה, וכך מעל לכל ספק כי בתאריך הריגה של המבקשת – בערך בחודש מרץ שנת 89 – הורי המבקשת חיו יחד כבעל ואישה וקיימא לן 'רוב בעילות אחר הבעל'.

אמנם שבנידון זה האב עצמו טוען כי הילדה אינה שלו – והרי האב נאמן מדין 'כיר', אלא שנתבונן בדברי האב ונבחן הלכתית אם יש בהם כדי לפסול את המבקשת לבוא בקהל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בתאריך א' בשבט תש"ן (27.1.1990) הגיש האב בקשה לבית הדין שבה כתב שהתגלה לו שאשתו חיה עם אדם בשם [מ'] והם חיים כזוג לכל דבר ושהבת [פלונית] אינה שלו; כהוכחה לממזרות הילדה – יש לו קלטת, והוא מבקש בדיקת אבהות לבת [פלונית] מאחר שאשתו "טוענת" שהיא לא הבת שלו.

דברים אלו נכתבו על ידי האב כחודשיים לאחר לידת הבת [פלונית] וכשנה וחצי לפני הגט. גם בתאריך ד' בניסן תשנ"ב (7.4.1992), בעקבות תביעת האם לרשום את הבת [פלונית] בהסכם הגירושין, כתב האב בתגובתו:

אני מצהיר כי הילדה [פלונית] נולדה מחוץ לנישואין [...] כאשר אני ואשתי היינו נשואים כדת. אשתי שרכה דרכיה וניהלה חיים משותפים עם [מ'] כאשר אני במילואים [...] אני מבקש בדיקת רקמות [...]

בהמשך כתב שהגרושה חיה עם החבר שלה "כבר שנתיים" – מאפריל שנת 90 – ומבקש שלא לרשום את [פלונית] בתעודת זהות שלו.

דיון

'כיר' בטענה לא ברורה

מעיון בדברי האב עולה כי דבריו לא מבוססים על ידיעה אישית שלו על כך ש[פלונית] אינה בתו כתוצאה של כך שהוא לא חי עם אמה באותה תקופה, אלא אדרבה הוא מודה כי חיו יחד כבעל ואישה באותה תקופה של ההיריון והלידה, רק שהוא היה אז במילואים. כל דבריו מבוססים על דברי אשתו שאמרה לו שהילדה לא שלו ויש לו על כך קלטת.

נמצא אפוא כי כל דבריו מבוססים על דברי אשתו הטוענת כי הבת אינה שלו, כשבפועל בתקופת ההיריון והלידה הם חיו יחד כבעל ואישה ולא נפרדו זה מזה.

בדין זה קיימא לן בשולחן ערוך (אבן העזר סימן ד סעיף כט) כי האם לא נאמנת לפסול את בנה.

גם הרמ"א כתב במפורש (שם סעיף כו): שרוב בעילות אחר הבעל והאם לא נאמנת לפסול את בנה.

ובשו"ת רבי עקיבא איגר (מהדורא קמא סימן קכח) כתב וזו לשונו:

"דאינו נאמן רק בהכרת דבר ברור שאינו בנו, אבל בזה שאף לדבריו אפשר שזה בנו דדלמא אשתהי – אינו נאמן לומר שהיה כן שיסופק לנו אם הוא בנו, דזהו אינו דרך הכרה."

מחדש רבי עקיבא איגר שדין נאמנות האב מדין 'כיר' דווקא במקום שהכרתו בכך היא ברורה מעבר לכל ספק, אך במקום שבו הכרתו של האב אינה ברורה אלא יש בה עדיין ספק – בזה לא נתנה לו התורה נאמנות מדין 'כיר'.

לכן בנידון זה שבו האב מודה כי הם חיו יחד באותה תקופה אלא שיצא במהלכה למילואים וייתכן בהחלט שההיריון ממנו, וכל דבריו נשענים על דברי אשתו או קלטת – אין בכך הכרה ברורה מצדו, והוא אינו נאמן בכך לפסול את בנו לבוא בקהל.

גם בשו"ת התשב"ץ (חלק ב סימן יט) כתב שנאמנותו של האב:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"[...] כשאומר שהוא לא בא על אשתו מיום שהוחזקה שאינה מעוברת מאותו בן עד אחר שהוחזקה שהיא מעוברת ממנו, דאז ודאי זה הבן ממזר הוא והאב יכול לטעון כך בבירי. אבל אם בא עליה באותו זמן שהתעברה – לאו כל הימנו להחזיקו בממזר, שכיוון שבא עליה אף על פי שבאו עליה אחרים אינו ברור לו שהוא ממזר, ומן התורה כשר הוא דממזר ודאי אסרה תורה ולא ממזר ספק, דכיון שאינו ברור לו – היאך יחזיקנו ממזר והיכן האמינתו תורה בזה, אדרבא שדינן ליה בתריה, משום דאמרינן רוב בעילות לבעל, וכדאמרינן בסוטה (דף כז, א) אישה מזנה בניה כשרים דרוב בעילות לבעל."

הוחזק בכשרות

ועוד כתב בשו"ת התשב"ץ (סימן צ):

"אם הוחזק מפי עצמו שהוא כשר שוב אינו יכול לפסלו שהתורה לא האמינתו אלא בדיבור ראשון אבל לחזור בו מדיבורו לא האמינתו [...]"

אם [...] הוכר עוברת ונתפרסם הדבר שהיא מעוברת – נראה שאינו נאמן לומר אחר כך שאינה מעוברת ממנו, שכיוון ששתק מתחילה הרי הוא כמי שהחזיקה הוא מעוברת ממנו, וכיוון שהוחזקה [...] אינו נאמן לומר 'לא באתי עליה כלל וממזר הוא'."

וכן פסק הרמ"א באבן העזר (סימן ד סעיף כט).

נאמנות אב שמאמין לדברי האם

אמנם הבית שמואל (סימן ו ס"ק כז) כתב שאם האב מאמין לדברי האם יכול לפסול את הילדים.

וחזר על כך (בסימן ז ס"ק טו) שכל טענה של האב לפסול "מחמת ביאתו או נישואין שלו" – נאמן, ולכן יש לו נאמנות מדין 'כיר' להאמין לאשתו כדי לפסול את בניו.

אך כבר חלק עליו בספר בית מאיר (בסימן ו סעיף יג דיבור המתחיל "תו כתב"): דכל שאינו מכוח ביאתו אינו נאמן לפסול את בניו ואינו נאמן לפסול 'מחמת נישואין שלו', ולכן לא נאמן לומר שהוא מאמין לאשתו כדי לפסול את בניו, שהתורה נתנה לו נאמנות בהכרה ברורה שלו עצמו ולא הכרה של מישהו אחר אף שהוא מאמין לאותו אחר.

ועיין בזה בקובץ תשובות לרב אלישיב זצ"ל (בחלק ה סימן קפו).

לא למותר לציין כי בסופו של דבר חזרה בה האם מדבריה לאחר הגט, וטענה כי הוא אבי בתה ותבעה להכניס את הבת להסכם הגירושין כבתו לכל דבר.

ספק ספקא – שמא מבעלה ושמה מגוי

עוד יש לצרף לספק ספקא: שמא מבעלה התעברה ואם תמצי לומר שלא מבעלה שמא מגוי, בפרט שמדובר בעיר [...] ששם מצויים תיירים ועוברים ושבים רבים שאינם בני ברית. וטענינן לה אף אם לא טענה כן במפורש וכמו שכתב הבית שמואל (בסימן ד ס"ק נב) בשם המגיד משנה (הלכות איסורי ביאה פרק טו הלכה יט), וכן דעת רבי עקיבא איגר (בשו"ת, מהדורא קמא סימן קו) והובאו דבריו בפתחי תשובה (אבן העזר סימן ד ס"ק לט) וכתב שם שכן דעת הנודע ביהודה (תניינא סימן לח).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

צירופים נוספים

ויש לצרף גם דעת בה"ג (סוף הלכות מילה וסוף הלכות עריות) שאין דין 'יכיר' אלא בהכרת בכורה, וכך את דעת ריא"ז (הובא בשלטי גיבורים – קידושין דף לב, א מדפי הרי"ף) שדין 'יכיר' הוא רק באומר "זה בני ממזר" או "בן גרושה וחלוצה" ולא באופן שאומר "זה לא בני והוא ממזר" דעל זה לא האמינתו תורה, ודעת תוספות רי"ד (קידושין דף עח, ב) שדין 'יכיר' נאמן רק באופן שהאם לא מכחישתו כגון שמתה ואינה לפנינו – שלשיטתם אין פה דין יכיר, וכידוע הגאון רבי עקיבא איגר (בשו"ת, מהדורא קמא סימן קכח, הובאו דבריו בפתחי תשובה סימן ד ס"ק לז) צירף שיטות אלו להיתר.

פסק דין

סוף דבר נראה שהמבקשת כשרה לבוא בקהל מכל הני טעמי:

- א. בזמן הריונה ולידתה ההורים גרו יחד ורוב בעילות אחר הבעל.
- ב. האב לא נאמן מדין 'יכיר' כשהכרה איננה ברורה.
- ג. אינו נאמן להאמין לאם כדי לפסול הבן.
- ד. לאחר שהחזיקו כבנו אפילו בשתיקה, אינו נאמן אחר כך לפסלו.
- ה. ספק ספקא שמא מגוי.

לאור האמור:

א. המבקשת כשרה לבוא בקהל ורשאית להינשא כדת משה וישראל, לאחר רישום מקובל אצל רב רושם נישואין.

ב. פסק דין זה מותנה באישורו על ידי נשיא בית הדין הגדול הרב הראשי לישראל מרן הראשון לציון הרב יצחק יוסף שליט"א.

ניתן ביום ב' במרחשוון התשע"ז (3.11.2016).

הרב זבדיה כהן – ראב"ד

מצטרף לכל הנ"ל.

הרב יצחק יוסף – נשיא